

Sygn. akt II UK 231/17

POSTANOWIENIE

Dnia 21 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku A. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w W.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z pobytem w obozie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 14 kwietnia 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. adw. K. P. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczynie z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, przy czym kwotę tę należy podwyższyć o stawkę podatku VAT.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 14 kwietnia 2016 r. oddalił apelację skarżącej wnioskodawczynie A. G. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 29 lipca 2015 r., którym oddalono jej odwołanie od decyzji pozwanego odmawiającej jej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z pobytem w obozie.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na możliwość rozważenia przez Sąd nieważności postępowania, wyrażającej się w prowadzeniu postępowania przez skarżącą samodzielnie, bez udziału zawodowego

pełnomocnika, pomimo, iż sposób postępowania wnioskodawczynie jak i materia sprawy uzasadniały rozważenie zasadności przyznania prawa do korzystania z pełnomocnika niezależnie od aktywności strony (...). Wnioskodawczynie jest osobą w podeszłym wieku, posiadającą szereg schorzeń i każdorazowo badana przez psychiatrów (...). Działanie bez pełnomocnika przyczyniło się w szczególności do tego, iż wnioskodawczynie nie była w stanie skutecznie polemizować z opiniami biegłych, składać ewentualnych wniosków dowodowych czy też odnosić się do dowodów już przeprowadzonych (...). W szczególności brak jest pouczenia wnioskodawczynie o możliwości żądania pełnomocnika z urzędu, co mogłoby mieć znaczenie dla prawidłowej reprezentacji w toku postępowania, właściwego zgłaszania wniosków dowodowych i obrony prawa. Gdy strona jest nieporadna to pouczenie sądu musi być adekwatne do jej zdolności percepcyjnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony. Odwołuje się do nieważności postępowania, jednak treść wniosku nie zarzuca naruszenia żadnego przepisu. Na etapie przedsądu nie ocenia się podstaw kasacyjnych, gdyż podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania. Z treści skargi wynika, że skarżąca ma na uwadze nieważność postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z naruszeniem art. 5 k.p.c. i art. 117 § 1 k.p.c.

Ocena zgłoszonej podstawy przedsądu jest negatywna za następujących przyczyn.

Nieważność to sytuacja szczególna w postępowaniu ze względu na określoną – z reguły wyjątkową - przyczynę.

Art. 379 pkt 5 k.p.c. ma na uwadze względną a nie bezwzględną przyczynę nieważności postępowania. Punktem wyjścia jest wówczas pytanie czy strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw.

Podstawa przedsądu wychodzi z założenia, że w sprawie udział zawodowego pełnomocnika był potrzeby.

Brak takiego pełnomocnika nie wynika jednak z odmowy Sądu uwzględnienia stosownego wniosku strony o jego ustanowienie. Zbyt ogólnie jest twierdzenie o wadliwości postępowania z powodu braku zawodowego

pełnomocnika i nie wystarczy twierdzenie, że materia sprawy uzasadniała „rozważenie zasadności przyznania prawa do korzystania z pełnomocnika niezależnie do aktywności strony”.

Rzecz w tym, że Sąd nie ustanawia stronie pełnomocnika z urzędu bez jej wniosku. Dopiero wówczas otwierałaby się ocena spełnienia przesłanek z art. 117 k.p.c. Sąd nie uwzględnia wniosku w każdym przypadku, a tylko gdy udział adwokata lub radcy prawnego uzna za potrzeby (art. 117 § 5 k.p.c.).

Skoro nie było wniosku o pełnomocnika z urzędu, to ostatni przepis i art. 5 k.p.c. określają normę w ocenie czy przez brak pouczenia strony o możliwości skorzystania z pełnomocnika doszło do nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Znaczenie ma wówczas przede wszystkim brak zdolności postulacyjnej. Chodzi o sytuację, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznaną reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia. Należy wyjść od stwierdzenia, że zachowanie Sądu powinno być racjonalne. Trzeba jednak mieć na uwadze, że z art. 5 k.p.c. nie wynika powinność sądu o charakterze bezwzględnie obowiązku udzielania w każdym wypadku pouczeń osobom stającym przed sądem tylko dlatego, że występują bez zawodowego pełnomocnika. Udzielenie pouczenia musi być uzasadnione oraz zależy od oceny i uznania sądu. Sąd powinien udzielać pouczeń, tak aby zachować bezstronność i nie wywołać wrażeń lub narazić się na zarzut stronniczości drugiej strony. Takie wnioski i funkcję art. 5 k.p.c. po jego zmianie potwierdza orzecznictwo. Brak pouczenia nie powoduje nieważności postępowania lecz rozważany jest w aspekcie naruszenia przepisu postępowania (art. 5 k.p.c.), mającego wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Odnosi się to również do ubezpieczonych odwołujących się od decyzji organu rentowego.

We wniosku nie twierdzi się, iżby skarżąca nie miała zdolności postulacyjnej, na przykład ze względu na ograniczenia psychofizyczne. Wnioskodawczynię badali biegli lekarze i z ich opinii nie wynikały ustalenia wskazujące na potrzebę występowania w sprawie z zawodowym pełnomocnikiem. Z opinii biegłych psychiatry i psychologa wynika, że pobyt wnioskodawczyni w obozie nie miał wpływu na stan jej zdrowia, rozwoju. Wnioskodawczyni ukończyła liceum

ogólnokształcąca, pracowała 30 lat, w tym na stanowisku księgowej. Sąd ocenił, że linia życiowa wnioskodawczyni, a także stan zdrowia psychicznego, nie dają podstaw do uznania, że z powodu schorzeń psychiatrycznych jest niezdolną do pracy w związku z pobytem w obozie. Ustalenia te wiążą w ocenie podstawy przedsądu (art. 398¹³ § 2 k.p.c. ma odpowiednie zastosowanie na etapie przedsądu).

Wiek i stan zdrowia nie muszą uzasadniać w każdym przypadku pouczenia o potrzebie ustanowienia pełnomocnik lub wystąpienia z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Nie każde naruszenie prawa procesowego art. 5 k.p.c. (i potencjalnie art. 117 k.p.c.) składa się na nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 K.p.c.), tak jak nie każde naruszenie przepisów postępowania ma wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). O wyniku sprawy decyduje prawo materialne, gdyż to ono wyznacza jakie postępowanie dowodowe było konieczne dla co najmniej dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności i czy przedmiotem dowodu były fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Skarżąca nie zarzuca naruszenia art. 217 § 3 k.p. i art. 227 k.p.c. Nie podważa metodycznie i merytorycznie opinii biegłych. Sprawa nie należała do skomplikowanych, zwłaszcza że wynikała z kolejnego wniosku ubezpieczonej. Decydowała sfera faktyczna czyli związek niezdolności do pracy z pobytem w obozie. Innymi słowy w aspekcie konstrukcji sformułowanej we wniosku podstawy przedsądu brak jest ponadto skonkretyzowania sytuacji procesowych w indywidualanej sprawie skarżącej, według których można by oceniać zasadność zarzutu nieważności postępowania.

Z tych motywów orzeczono jako w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie § 4 ust. 3, § 15 ust. 2, § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

r.g.